

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ
สถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรี สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒ กรมพัฒนาที่ดิน
รอบการประเมินที่ ๒/๒๕๖๙ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๙ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ชื่อ - นามสกุล นางสาวปติมา คำกองแก้ว ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

หน่วยงาน ฝ่ายบริหารทั่วไป สถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรี สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒ กรมพัฒนาที่ดิน

หัวข้อการพัฒนา “AI Governance & Ethics หลักการจริยธรรม ธรรมาภิบาล และข้อกฎหมายในการประยุกต์ใช้ AI”

วิธีการพัฒนา การฝึกอบรมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)

หน่วยงานที่จัดอบรม สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล TDGA

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของจริยธรรมและการกำกับดูแล AI ผ่านกรณีศึกษาต่างๆ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม ธุรกิจ และชีวิตประจำวัน

๒. เพื่อทำความเข้าใจหลักการและแนวทางจริยธรรม AI ระดับสากล รวมถึงแนวทางที่ใช้ในประเทศไทย เพื่อให้สามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการกำกับดูแล AI ในองค์กร ตั้งแต่การวางโครงสร้างการบริหาร ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง ไปจนถึงการบริหารความเสี่ยงจากการใช้ AI

๔. เพื่อเรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ AI ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พร้อมทำความเข้าใจช่องว่างและแนวทาง พัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการใช้ AI อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ

สรุปสาระสำคัญ

หลักการจริยธรรม AI (AI Ethics) จริยธรรมไม่ใช่กฎหมายแต่เป็น "เข็มทิศ" ในการพัฒนา ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศ "แนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline)" โดยมีหลักการสำคัญ ๖ ประการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

๑. ความซื่อตรง (Integrity) การพัฒนา AI ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ดี ไม่สร้างความเสียหายแก่สังคม

๒. ความเป็นธรรม (Fairness) AI ต้องไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) เช่น การปฏิเสธสินเชื่อหรือการรับสมัครงานเพียงเพราะเพศ สีผิว หรือถิ่นกำเนิด

๓. ความโปร่งใสและอธิบายได้ (Transparency & Explainability) ระบบ AI ต้องไม่เป็น "กล่องดำ" (Black Box) มนุษย์ต้องสามารถเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจของมันได้

๔. ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว (Privacy & Security) ข้อมูลที่ใช้ต้องถูกต้องและได้รับความยินยอมตามกฎหมาย PDPA และระบบต้องทนทานต่อการโจมตีทางไซเบอร์

๕. ความรับผิดชอบ (Accountability) เมื่อเกิดความผิดพลาด ต้องมีโครงสร้างที่ระบุได้ว่า "ใคร" คือผู้รับผิดชอบ (มนุษย์ต้องอยู่ในการควบคุมเสมอ หรือ Human-in-the-loop)

๖. ความยั่งยืน (Sustainability) คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสวัสดิภาพของสังคมในระยะยาว

ธรรมาภิบาล AI ในระดับองค์กร (AI Governance) การกำกับดูแลภายในองค์กรเป็นเรื่องของการบริหารจัดการ (Management) เพื่อลดความเสี่ยง ครมมีโครงสร้าง ดังนี้

๑. การจัดระดับความเสี่ยง (Risk-Based Approach) องค์กรไม่ควรใช้มาตรการเดียวกันกับ AI ทุกตัว แต่ควรแบ่งตามความเสี่ยง ดังนี้

๑.๑ ความเสี่ยงที่รับไม่ได้ (Unacceptable Risk): เช่น ระบบ Social Scoring ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน (ควรสั่งห้ามใช้)

๑.๒ ความเสี่ยงสูง (High Risk): เช่น AI ในการแพทย์, โครงสร้างพื้นฐาน, การบังคับใช้กฎหมาย (ต้องกำกับดูแลเข้มงวด)

๑.๓ ความเสี่ยงจำกัด/ต่ำ (Limited/Low Risk): เช่น Chatbot ทั่วไป, ระบบคัดกรองอีเมลขยะ (เน้นความโปร่งใสว่าเป็น AI)

๒. โครงสร้างการบริหาร (Organization Structure) ต้องมีคณะกรรมการ (AI Governance Committee) ที่ประกอบด้วยฝ่ายไอที, ฝ่ายกฎหมาย, และฝ่ายบริหาร เพื่อทำหน้าที่ประเมินความเสี่ยงก่อนนำ AI มาใช้ และตรวจสอบ (Audit) หลังการใช้งานอย่างต่อเนื่อง

ข้อกำหนดและการพัฒนาในประเทศไทยและต่างประเทศ

สถานะของกฎหมาย AI ในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการใช้ "แนวทางสมัครใจ" ไปสู่ "กฎหมายบังคับ"

๑. ระดับโลก EU AI Act ของยุโรปเป็นกฎหมายฉบับแรกที่จัดประเภท AI ตามความเสี่ยงและมีบทลงโทษรุนแรง ซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานให้ทั่วโลก (รวมถึงไทย) ต้องศึกษา

๒. ประเทศไทย ปัจจุบันยังใช้กฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้อง เช่น PDPA (คุ้มครองข้อมูล), พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ และ พ.ร.ฎ. การประกอบธุรกิจบริการด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล

๓. มีการร่าง "พ.ร.ฎ. การประกอบธุรกิจบริการด้านระบบปัญญาประดิษฐ์" เพื่อกำหนดมาตรฐานให้ผู้ให้บริการ AI ที่มีความเสี่ยงสูงต้องจัดตั้งและมีมาตรการดูแลผู้ใช้

๔. ช่องว่างทางกฎหมาย ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาใหญ่คือ "ความรับผิดชอบทางกฎหมาย (Liability)" เช่น หาก AI ขับรถชนคน หรือ AI แนะนำยาผิดจนคนไข้เสียชีวิต กฎหมายปัจจุบันยังกำกวมระหว่างความผิดของผู้ผลิตซอฟต์แวร์หรือผู้ใช้งาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้การทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และคำนึงถึงหลักจริยธรรม กฎหมาย ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ AI โดยครอบคลุมทั้งความยุติธรรม ๔ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยของข้อมูล และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพื่อช่วยให้เราใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี AI อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งปกป้องสิทธิคุณค่าของความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนในระยะยาว

(ลงนาม).....

(นางสาวปติมา คำทองแก้ว)

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่งานธุรการชำนาญงาน

(ลงนาม).....

(นางสาววรรรัตน์ ลีวรังกุล)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรี

AI GOVERNANCE & ETHICS

หลักการจริยธรรม ธรรมาภิบาล และข้อกฎหมายในการประยุกต์ใช้ AI

สรุปโดย

นางสาวปติมา คำทองแก้ว

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

สถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรี สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2

“

จริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย

แต่เป็น “เข็มทิศ” ในการพัฒนา AI

เพื่อประโยชน์ของสังคมอย่างยั่งยืน ”

1 AI Ethics : จริยธรรม AI คือ “เข็มทิศ” ของการพัฒนา

ประเทศไทยได้ประกาศ “แนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline)” โดยมีหลักสำคัญ 6 ประการ

1 ความซื่อตรง (Integrity)

การพัฒนา AI ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ดี ไม่สร้างความเสียหายแก่สังคม

2 ความเป็นธรรม (Fairness)

AI ต้องไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) เช่น การปฏิเสธสินเชื่อ หรือการรับสมัครงาน เพียงเพราะเพศ สีผิว หรือถิ่นกำเนิด

3 ความโปร่งใสและอธิบายได้ (Transparency & Explainability)

ระบบ AI ต้องไม่ “กล่องดำ” (Black Box) มนุษย์ต้องสามารถเข้าใจ เหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจของมันได้

4 ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว (Privacy & Security)

ข้อมูลที่ใช้ต้องถูกต้อง และได้รับความยินยอม ตามกฎหมาย PDPA และระบบต้องทนทานต่อการโจมตีทางไซเบอร์

5 ความรับผิดชอบ (Accountability)

เมื่อเกิดความผิดพลาด ต้องมีโครงสร้างที่ระบุได้ว่าใคร คือผู้รับผิดชอบ (มนุษย์ต้องอยู่ในการควบคุมเสมอ หรือ Human-in-the-loop)

6 ความยั่งยืน (Sustainability)

คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสวัสดิภาพของสังคมในระยะยาว

2 AI Governance : ธรรมาภิบาล AI ในระดับองค์กร

การกำกับดูแลภายในองค์กรเป็นเรื่องของการบริหารจัดการ (Management) เพื่อลดความเสี่ยง

1 การจัดระดับความเสี่ยง (Risk-Based Approach)

องค์กรไม่ควรใช้มาตรการเดียวกันกับ AI ทุกตัว แต่ควรแบ่งตามความเสี่ยง

ความเสี่ยงที่รับไม่ได้ (Unacceptable Risk)

เช่น ระบบ Social Scoring ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน (ควรสั่งห้ามใช้)

ความเสี่ยงสูง (High Risk)

เช่น AI ในการแพทย์, โครงสร้างพื้นฐาน, การบังคับใช้กฎหมาย (ต้องกำกับดูแลเข้มงวด)

ความเสี่ยงจำกัด/ต่ำ (Limited/Low Risk)

เช่น Chatbot ทั่วไป, ระบบคัดกรองอีเมลขยะ (เน้นความโปร่งใสว่านี่คือ AI)

2 โครงสร้างการบริหาร (Organization Structure)

ต้องมีคณะกรรมการ (AI Governance Committee) ที่ประกอบด้วยฝ่ายไอที, ฝ่ายกฎหมาย, และฝ่ายบริหาร

หน้าที่สำคัญ

ประเมินความเสี่ยงก่อนนำ AI มาใช้

กำหนดมาตรการควบคุม

ตรวจสอบ (Audit) หลังการใช้งานอย่างต่อเนื่อง

ปรับปรุงและติดตามผล

3 ข้อกฎหมายและการพัฒนาในประเทศไทยและต่างประเทศ

สถานะของกฎหมาย AI ในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการใช้ “แนวทางสมัครใจ” ไปสู่ กฎหมายบังคับ

1 ระดับโลก

EU AI Act ของยุโรป เป็นกฎหมายฉบับแรก ที่จัดประเภท AI ตามความเสี่ยงและมีบทลงโทษรุนแรง ซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานให้ทั่วโลก (รวมถึงไทย) ต้องศึกษา

2 ประเทศไทย

ปัจจุบันยังใช้กฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้อง เช่น

- PDPA (คุ้มครองข้อมูล)
- พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์
- พ.ร.ก. การประกอบธุรกิจบริการด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล

3 แนวโน้มอนาคต

มีการร่าง พ.ร.ก. การประกอบธุรกิจบริการด้านระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อกำหนดมาตรฐานให้ผู้ให้บริการ AI ที่มีความเสี่ยงสูง ต้องจัดตั้งและมีมาตรการดูแลผู้ใช้

4 ช่องว่างทางกฎหมาย

ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาใหญ่คือ “ความรับผิดชอบทางกฎหมาย” (Liability) เช่น หาก AI ขับรถชนคน หรือ AI แนะนำยาผิดจนคนไข้เสียชีวิต กฎหมายปัจจุบันยังกำกวมระหว่างความผิดของผู้ผลิตซอฟต์แวร์ หรือผู้ใช้

4 ประโยชน์ที่ได้รับ

- ✓ สามารถนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้การทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- ✓ คำนึงถึงหลักจริยธรรม กฎหมาย และข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ AI
- ✓ ครอบคลุมความยุติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยของข้อมูล และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
- ✓ ช่วยให้เราใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี AI อย่างเต็มศักยภาพ
- ✓ พร้อมทั้งปกป้องสิทธิ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ และความยั่งยืนในระยะยาว

“ใช้ AI อย่างมีจริยธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และปลอดภัย” เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและสังคม